

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української літератури

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дитяча література

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Українська мова і література. Філологія»

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
української літератури
Протокол №1 від “04” вересня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Дитяча література
Викладач (і)	Вівчарик Наталія Михайлівна
Контактний телефон	(0342)59-60-74
E-mail викладача	vivcharik@ukr.net
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Консультації проводяться в день проведення занять, а також щоп'ятниці з 14.50. Можливі консультації через онлайн ресурси за попередньою домовленістю.

2. Анотація до навчальної дисципліни

Дисципліна «Дитяча література» вивчається на першому курсі в першому семестрі. Навчальний предмет «Дитяча література» забезпечує ґрунтовні фахові знання про українську літературу для дітей та юнацтва, художні особливості текстів, які адресовані дитячій та юнацькій аудиторії; вчить аналізувати жанрово-стильові та ідейно-художні особливості творів, які належать до різних літературних родів; формує критичний підхід, вміння дискутувати, здійснювати порівняльний аналіз, прочитувати підтекстові смисли, сприяє забезпеченню необхідного рівня знань з української літератури, сприяє фаховій підготовці філологів. Одним із важливих завдань курсу є виробити у студентів вміння аналізувати художні твори, зважаючи на освітньо-виховну функцію, яку вони забезпечують.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративний, порівняльно-зіставний, репродуктивний, інтерактивні комп'ютерні технології (комп'ютерне тестування), самостійна робота.

Методи контролю: фронтальне опитування, індивідуальне опитування, тестування, самостійна робота, зокрема проєкт «Мій улюблений дитячий письменник».

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є розкрити особливості розвитку літератури для дітей та юнацтва, поглибити знання з теорії літератури, проаналізувати особливості поетики творів для дітей та юнацтва; сприяти виробленню у студентів власних поглядів на художньо-мистецькі явища, літературний процес; вміння презентувати твори, зацікавити читачів.

Цілі вивчення дисципліни – розвинути у студентів вміння зіставляти художні твори, забезпечити оволодіння студентами необхідною термінологією; навчити використовувати здобуті знання й вміння у професійній діяльності; сприяти всебічному розвитку, активному становленню та самореалізації майбутніх філологів; формувати вміння та навички наукової роботи студентів в процесі підготовки до практичних занять, самостійної роботи, зокрема виконання проєкту «Мій улюблений дитячий письменник».

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності:

ФК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку української літератури, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною мовою усно й письмово, використовувати її для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 13. Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації).

ПРН 20. Дотримуватися правил академічної доброчесності, тобто принципів особистого прикладу, відповідальності, справедливості, академічної свободи, взаємоповаги і взаємодовіри, прозорості, партнерства та взаємодопомоги, компетентності й професіоналізму, законності тощо.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		12	
семінарські заняття/практичні/ лабораторні		18	
самостійна робота		60	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
1	035 Філологія	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	практ. заняття	сам. роб.
Тема 1. Курс «Дитяча література» і його значення в контексті формування особистості дитини.	2		4
Тема 2-3. Особливості розвитку літератури для дітей та юнацтва.	2	2	6
Тема 4. Іван Франко як дитячий письменник. Самостійна робота (20 хв на парі).		2	6
Тема 5-6. Внесок родини Косачів у розвиток дитячої літератури.	2	4	6
Тема 7. Внесок Михайла Коцюбинського в розвиток дитячої літератури.		2	6
Тема 8. Дитячі образи і характери у прозі Володимира Винниченка.		2	4
Тема 9. Григорій Тютюнник у дитячому та юнацькому читанні крізь призму вивчення на уроках української літератури в середніх та старших класах.	2	2	6
Тема 10. Письменники-лауреати Державної премії імені Тараса Шевченка у шкільній програмі. Контрольна робота (20 хв на парі).	2	2	6
Тема 11. Сучасні дитячі письменники для дітей та юнацтва.	2	2	6
Тема 12. КСР. Проєкт «Мій улюблений дитячий письменник».			10
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання успішності студентів здійснюється за національною шкалою («5», «4», «3», «2») та шкалою ЄКТС.			
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	
	70 – 79	C		
	60 – 69	D		
	50 – 59	E		
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Максимальна сума балів, яка присвоюється за курс, становить 100 балів, з яких: практичні заняття – 70 балів (розраховується як середнє арифметичне усіх отриманих на практичних заняттях оцінок), самостійна робота – 10 балів, контрольна робота – 10 балів, балів; КСР, зокрема проєкт «Мій улюблений дитячий письменник» – 10 балів.				
Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50 балів.				
Студент, який не набрав 50 балів, має право скласти залік за відомістю № 2, № 3.				
Вимоги до письмових робіт	Самостійна і контрольна робота є складовою частиною діагностики знань. Їх виконання передбачає висвітлення проблемних питань або тестових завдань і займає до 30 хв на практичному занятті. Максимальний бал за самостійну, контрольну роботу становить 10 балів.			
Практичні заняття	Поточний контроль рівня знань студентів проводиться на кожному практичному занятті та включає перевірку навичок ідейно-естетичного аналізу художніх текстів, теорії літератури та літературно-критичного дискурсу (усно/письмово, з використанням навчальної форми презентацій, рефератів). Поточне оцінювання усіх видів навчальної діяльності студента здійснюється в 10 бальній шкалі. КСР – 10 балів. Інші види контролю – 10 балів.			
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки. Враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані під час аудиторних занять, при виконанні самостійної роботи, зокрема проєкту «Мій улюблений дитячий письменник», тестувань, а також бали за підсумкову контрольну роботу.			
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік. Студент, який не набрав 50 балів, користується правом перескладання заліку за відомістю № 2, № 3. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів)			

	ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.
--	---

7. Політика навчальної дисципліни

<u>Письмові роботи:</u> Списування та плагіат, а також користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів чи нескладання тестування. <u>Академічна доброчесність:</u> Загальні морально-етичні принципи та правила поведінки осіб, що навчаються та працюють в університеті, визначаються Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Внутрішнє забезпечення якості освітньої діяльності та якості освітнього процесу визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника: https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/10/Нова-редакція-Положення-про-запобіганняакадемічному-плагіату.pdf <u>Відвідування занять:</u> Відвідування занять урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/08/polozgenia-pro-osp_7-redaktsia.pdf. У разі пропуску занять здобувачі освіти мають право відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю. Студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного (практичного) матеріалу самостійно з обов'язковим складанням тем і підсумкового тестування на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua, погоджених з викладачем на початку семестру. Умови навчання індивідуальним графіком регламентуються «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf <u>Неформальна освіта:</u> Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf). Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.
--

8. Рекомендована література

Основна: Аплодисменти для «Книжки на сцені»! Виходить збірник п'єс. 2021. URL: https://starylev.com.ua/news/aplodysmenty-dlya-knyzhky-na-sceni-vyhodyt-zbirnykpyes Баран У. Специфіка комунікації у літературі для дітей та юнацтва. Львів : Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва, 2016. 234 с. https://docplayer.net/73312795-Ulyana-baran-momo-mihael-ende-komunikaciya-u-literaturi-dlya-ditey-ta-yunactva.html Білан О. «Цар Плаксіє та Лоскотон» Василя Симоненка. Казкова історія й сучасне життя. Конспект уроку, 5-й клас. <i>Українська мова та література</i>. 2018. № 17-18. С. 10-14. Білоус П. Давня українська література: засіб пізнання і виховання чи мистецтво

слова? *Дивослово*. 2017. № 2. С. 12-15.

Бондаренко Ю. Самостійна робота як спосіб реалізації загальнодидактичних та методико-літературних завдань. *Дивослово*. 2018. № 1. С. 23-27.

Бондарєва О. Сучасні драматургічні антології для дітей та підлітків. *Дитинство. Література. Культура. Освіта. Книга абстрактів I міжнародної мультидисциплінарної наукової конференції*. Ред.: Т. Качак, О. Будник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023. С. 52-53. С. 51-52.

Борисенко, В. Активні методи як основа творчої взаємодії в навчанні: [дидактична гра як один із методів навчання на уроці української літератури]. *Українська мова й література в школах України*. 2016. № 2. С. 27-30.

Витрикуш І. Образ Лиса Микити та риси його характеру. За казкою Івана Франка «Фарбований Лис». *Українська мова та література*. 2019. № 4. С. 33-38.

Вівчарик Н. Дитяча література: Методичні рекомендації. Івано-Франківськ : Територія друку, 2020. 40 с.

Вівчарик Н. Імагологічна проблематика в драматичній поемі Лесі Українки «Бояриня». *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2021. Вип. 32. С. 89–102.

Вівчарик Н. Інтерпретація фольклорних сюжетів у віршованих казках Наталі Забіли. «*I все життя подвижництво у рідному слові...*» : Статті, дослідження, спогади про професора Любов Миколаївну Кіліченко. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2017. С. 319-327.

Вівчарик Н. Художня деталь і її функції в оповіданнях І. Франка для дітей та юнацтва. *Дитинство. Література. Культура. Освіта. Книга абстрактів I міжнародної мультидисциплінарної наукової конференції*. Ред.: Т. Качак, О. Будник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023. С. 52-53.

Гнідець У. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва у світлі наукової критики. *Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 1. Тернопіль : Богдан, 2011. С. 25-35.

Гоголь Н. Ідейно-художня своєрідність творчості Зірки Мензатюк. *Дитинство. Література. Культура. Освіта. Книга абстрактів I міжнародної мультидисциплінарної наукової конференції*. Ред.: Т. Качак, О. Будник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023. С. 53-54.

Дитяча література. Твори українських письменників II половини ХХ–поч. ХХІ століть: Навч. посібник / Упор. Н. І. Богданець-Білокаленко. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 480 с.

Дош в акваріумах площ : П'ять п'єс для дітей та юнацтва / упоряд. Н. Мірошніченко. Київ : НЦТМ ім. Л. Курбаса, 2021. 184 с.

Драмовичок : антологія сучасної української драматургії для дітей та підлітків / упоряд. Н. Мірошніченко та ін. Київ : НЦТМ ім. Л. Курбаса, 2017. 464 с.

Качак Т. Основа концепції дослідження дитячої літератури як художньо-естетичного феномена. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 34 (73) № 2. 2023. С. 1-8.

Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К. : Академвидав, 2018. 320 с.

Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва. К. : ВЦ «Академія», 2016. 352 с.

Кизилова В. Специфіка репрезентації рис українського національного характеру в циклі казок Марини Павленко «Півтора бажання. Казки з Ялосоветиної скрині». *Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2021. № 46. С. 32-40.

Коваль Я. Говоріть з дітьми про війну. Топ -5 дитячих книжок з відповідями на складні питання. Еспресо. 23 лютого 2022. <https://zahid.espresso.tv/govorit-z-ditmi-pro-viynu->

top-5-dityachikh-knizhok-z-vidpovidyami-na-skladni-pitannya

Кулінська Я. Історичний факт і література для дітей (на матеріалі прози сучасних письменників: роману О.Захарченко «Вертеп», повісті Г. Кирпи «Мій тато став зіркою», «Казки про Майдан» Х. Лукашук і казки Р. Романишин і А.Лесіва «Війна, що змінила Рондо», «Повернутися з війни» Н. Нагорної та ін. *Літературний процес : методологія, імена, тенденції*. 2020. № 16. С. 35-40.

Марченко Н. Володимир Рутківський: тексти долі: біогр. нарис / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Тернопіль : Богдан, 2014. 414 с.

Марченко Н. Леся Українка та дитяче читання: генеза репрезентацій постаті письменниці. *Українська біографістика*. 2021. Вип. 21. С. 144-165. <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004160>

Навчальні програми 10-11 класів. Сайт МОН. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Найкращі досягнення у популяризації читання. Режим доступу: <http://www.bookplatform.org/uk/resources/137-best-practices-report-on-reading-promotion.html>

Наказ Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 р. № 236 Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів загальноосвітньої середньої освіти. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>

Наумовська О. У пошуках безсмертя: шлях міфічного й казкового героя (вертикальна площина). Окриленість словом. Збірник наукових праць на пошану професора Степана Хороба / Відп. ред. Роман Піхманець. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. С. 648-655.

Овдійчук Л. Іван Франко як особистість [Текст] : (до проблеми вивчення біографії письменника на основі мемуарної та епістолярної спадщини в загальноосвітній школі та ВНЗ). *Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал*. 2017. № 1. С. 18-26.

Пришляк С. Образи Яви та Павлуши. За твором Всеволода Нестайка «Тореадори з Васюківки». *Українська мова та література*. 2019. № 4. С. 62-65.

Слижук О. Проблеми наративізації воєнної травми в сучасній літературі для підлітків під час текстуального вивчення та позакласного читання. *Українська мова і література в школі*. 2022. № 2 (161). С. 12-15.

Слоньовська О. В., Мафтин Н. В., Вівчарик Н. М. Українська література : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К. : Літера ЛТД, 2017. 288 с.

Слоньовська О. В., Мафтин Н. В., Вівчарик Н. М. Українська література (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Літера ЛТД, 2018. 224 с.

Слоньовська О. В., Мафтин Н. В., Вівчарик Н. М. Українська література (профільний рівень): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Літера ЛТД, 2018. 304 с.

Слоньовська О. В., Мафтин Н. В., Вівчарик Н. М. Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Літера ЛТД, 2019. 256 с.

Слоньовська О. В., Мафтин Н. В., Вівчарик Н. М. Українська література (профільний рівень): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Літера ЛТД, 2019. 320 с.

Українська література. Модельні програми 5–6 та 7–9 класів НУШ. Наказ МОН № 883 від 24.07.2023 року. <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83182/>

Vivcharyk Nataliia. Landscape and its Functions in the Stories of “Christmas Tree” by Mykhailo Kotsiubynskyi and “Pine Tree” by Olena Pchilka. *Journal of Vasyl Stefanyk*

Додаткова:

Азьомов В. Духовна архетипна система етнонаціонального у викладанні української літератури в загальноосвітній школі. Українська мова і література в школі. 2016. № 4. С. 31-37.

Байчук Т. Застосування елементів методики Кейс на уроках української літератури під час вивчення прозових творів. Українська мова і література в школі. 2006. № 3. С. 30-32.

Баняс С. Григір Тютюнник. Відзеркалення внутрішнього світу письменника у новелі «Три зозулі з поклоном». Складність людських почуттів. «Вічна тема» нещасного кохання. Українська література, 11 клас. Українська мова й література в школах України. 2019. № 1-2. С. 36-40.

Баран У. «Нескінченна історія» літератури для дітей та юнацтва: напрями дослідження літератури для дітей та юнацтва в Україні. Література. Діти. Час : науковий вісник. 2016. Вип. 5. С. 9-17.

Береговенко Т. Сучасний український дитячий детектив. (Витоки, традиції, новаторство). Інтегрований урок позакласного читання, 10-й клас. Вивчаємо українську мову та літературу. 2014. № 16-18. С. 23-34.

Богданець-Білоskalенко Н. Дитяча література. Біографії українських письменників II половини XIX початку XXI століття. Навч. посібник. К., 2012. 92 с.

Богданець-Білоskalенко Н. Українська дитяча література. Навч. посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. 280 с.

Греб В. Подорож у дитинство Григорія Сковороди – видатного мандрівника, філософа, письменника, учителя. Українська література, 8 клас. Українська мова й література в школах України. 2019. № 1-2. С. 55-58.

Кизилова В. Націєтворчий потенціал і мистецька якість художнього твору для дітей та юнацтва: теоретичний зріз проблеми. Національна ідентичність в мові і культурі : зб. наук. праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.Г. Шостак. К. : Талком, 2018. С.120-123.

Ковальчук Л. Микола Вінграновський «Сіроманець». Конспект уроку, 5 клас. Українська мова та література. 2018. № 7-8. С. 15-23.

Оніпко В. «...Побільше місця молодим» (на матеріалі епістолярної спадщини Олени Пчілки). Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Вип. 23. Ужгород : Ужгородський нац. унів-т, 2018. С. 249-253.

Процюк С. Марійка і Костик. Режим доступу: <https://md-eksperiment.org/post/20170727-stepan-procyuk-marijka-i-kostik>

Процюк С. Степан Процюк про Василя Стефаника, Карла-Густава Юнга, Володимира Винниченка, Архипа Тесленка, Ніку Турбіну [Текст]. К. : УкрНДІСВД, 2018. 112 с.

Українська дитяча література. Хрестоматія: У 2 ч.: Навч. посібник / Упоряд.: І. Луценко, А. Подолинний, Б. Чайковський. К. : Вища школа, 1992. Ч. 1. Ч. 2. 286 с.

Українська література для дітей: Хрестоматія / Упор. Гарачковська О. К. : ВЦ «Академія», 2011. 800 с.

Інформаційні ресурси:

Educational Era <https://www.ed-era.com/>

iLearn <https://ilearn.org.ua/>

Prometheus <https://prometheus.org.ua/>

Живі письменники <https://nus.org.ua/articles/pysmennyyky-zapysuyut-video-dlya-shkolyariv-yak-tse-vykorystaty-na-urokakh/>

Медіасервіс MEGOGO (безкоштовний доступ проєкт «Укрліт» – це понад 250 озвучених творів зі шкільної програми з української літератури (5-11 класи). Проєкт реалізується медіасервісом MEGOGO та Міністерством освіти і науки України за інформаційної підтримки Міністерства цифрової трансформації України та платформи Дія. Освіта.).

Національної бібліотеки України для дітей <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=4527>

<http://bukvoid.com.ua/>

<https://chytay.in.ua/>

<https://www.barabooka.com.ua/tsentr-doslidzhennya-literaturi-dlya-ditej-ta-yunatstva/>

Викладач _____ доц. Вівчарик Н.М.